

Розроблено: Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра логопедії

Робоча програма розглянута і схвалена
Протокол № 1 від «30» серпня

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІН інституту
фізичної культури

Михайло ЛЯННОЙ

«30» серпня 2024 р

Завідувач кафедри
Анатолій КРАВЧЕНКО, к.п. н., професор

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Арт-терапія у логопедії

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта (016.01 Логопедія)

Освітньо-професійна програма: Спеціальна освіта (Логопедія)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією

ІН інституту фізичної культури
«30» серпня 2024 р.

Голова

Людмила МОРОЗ, к.п. н., доцент

Розробники: Катерина ЗЕЛІНСЬКА-ЛЮБЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії _____

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри логопедії
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
Анатолій КРАВЧЕНКО, к.п.н., професор _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
1-й			
Лекції			
24 год.			
Практичні, семінарські			
22 год.			
Лабораторні			
0 год.			
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
2 год.			
Загальна кількість годин – 120			Вид контролю: залік

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «*Основи арт-терапії в логопедичній роботі*» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня *бакалавр*, галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*, спеціальності *016 Спеціальна освіта (Логопедія)*.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Арт-терапія в роботі з дітьми з вадами розвитку» є арт-терапевтичні технології в педагогічній діяльності.

Метою навчальної дисципліни «*Основи арт-терапії в логопедичній роботі*» є теоретико-практичне ознайомлення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з арт-педагогічним та арт-терапевтичним підходами у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; вивчення прикладних галузей застосування арт-терапії; засвоєнні студентами знань про загальні основи арт-терапії і на цій основі здатних грамотно проектувати використання психотерапевтичних методик в роботі з дітьми з вадами розвитку. Загальний огляд теоретичних основ терапії за допомогою образотворчого мистецтва, узагальнений аналіз особливостей та виокремлення переваг арт-терапії як засобу адаптації дітей дошкільного віку до навчально-виховного процесу.

Основними завданнями дисципліни «*Основи арт-педагогіки*» є узагальнення теоретичних і прикладних знань про арт-педагогіку та арт-терапію як напрями та форми психологічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Очікувані результати навчання

У ході вивчення курсу студенти повинні:

- знати теоретико-методологічні питання арт-терапії; особливості проведення арт-терапевтичного процесу; фактори психотерапевтичного впливу в арт-терапії; специфіку проведення індивідуальної та групової арт-терапії; місце арт-терапії в системі психокорекційної допомоги дітям з проблемами в розвитку
- вміти вибирати види і форми арт-терапії адекватно ситуації, що склалася; використовувати корекційно-терапевтичний вплив методів арттерапії: ізотерапії, фототерапія, музикотерапія, пісочна терапія, казкотерапія, лялькотерапія, драматерапія, ігротерапія.

Комунікація: використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з актуальних проблем арт-терапії; здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність); налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

Автономність та відповідальність: добирати оптимальні методи та ефективні форми і різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей дошкільного віку в процесі їхнього виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики, виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків; створювати позитивний імідж професії, її статусу в суспільстві.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення навчальної дисципліни важливим є попереднє опанування дисциплінами: «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» і деонтологія».

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення навчальних завдань, переконливо аргументує відповіді, обґрунтовує власні міркування та умозаключення.
82 – 89	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, правильно вирішує навчальні завдання, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна, добирає аргументи для підтвердження думок.
74 – 81	Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти допущені помилки.
64 – 73	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є суттєві.
60 – 63	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за вихідний, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, з допомогою викладача може виправляти значну кількість суттєвих помилок.
35 – 59	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
1 – 34	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Критерії поточного контролю знань і умінь студентів

За одне заняття студент має змогу отримати від 1 до 8 балів:

- виконання кожної практичної роботи оцінюється від 1 до 5 балів.
- виконання кожного самостійного завдання оцінюється від 1 до 3 балів.
- Виконання творчого групового завдання від 1 до 20 балів

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Підсумковий контроль (залік)
Розділ 1			Розділ 2									
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3.	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	Т 2.7	Т 2.8	50	100
Поточний контроль												
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		50	
Контроль самостійної роботи												
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	20		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 3.3 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	
		незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, комплексна контрольна робота, поточне теоретичне опитування, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. АРТ-ПЕДАГОГІКА: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Тема 1.1. Сутність і завдання арт-педагогіки

1. Поняття арт-терапії.
2. Історія виникнення арттерапії.
3. Сутність поняття Артпедагогіка

Тема 1.2. – 1.3. Впровадження арт-педагогічних технологій в освітній процес

1. Визначення поняття «АРТ-ПЕДАГОГІКА»
2. Основні завдання арт-педагогіки.
3. Види засобів арт-терапії в навчальному процесі.
4. Техніка «Груповий малюнок».

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ І КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Тема 2.1. Основні засоби мистецтва у логопедичному процесі

1. Розвиток і корекція мовлення засобами арттерапії:
 - А) Бібліотерапія
 - Б) Вокалотерапія
 - В) Музикотерапія
 - Г) Імаготерапія

Тема 2.2. Бібліотерапія, як засіб корекції мовленнєвих порушень у дошкільників та молодших школярів

1. Форми казкотерапії
2. Види народних і авторських казок
3. Розвиток усного мовлення у дошкільників і молодших школярів
4. Методи навчання

Тема 2.3.-2.4. Кінезіотерапія, як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку

1. Визначення поняття кінезіотерапії
2. Корекційна ритміка
3. Логоритміка
4. Релаксація
5. Медитація
6. Психогімнастика
7. Аутогенне тренування
8. Танцетерапія

Тема 2.5. Ізотерапія як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

1. Образотворче мистецтво у логопедії
2. Типи “малюночних” завдань
3. Етапи образотворчої діяльності
4. Естетична діяльність
5. Художня діяльність
6. Завдання ізотерапії (художньої діяльності)
7. Принципи ізотерапії (художньої діяльності)

8. Педагогічні умови для ізотерапії (художньої діяльності)
9. Завдання у малюванні
10. Ізостудія (художня студія)
11. Дитячий дизайн
12. Пісочна терапія

Тема 2.6. Музикотерапія як засіб корекції мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

1. Музичне мистецтво у логопедії
2. Рецептивна музикотерапія
3. Заняття співами
4. Вокалотерапії
5. Завдання логопедичного впливу на заняттях з вокалотерапії
6. Методичні рекомендації до занять з вокалотерапії.
7. Критерії музичного розвитку дітей.

Тема 2.7. – 2.8. Імаготерапія як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

1. Театр у логопедії
2. Види театротерапії
3. Імаготерапія.
4. Лялькотерапія.
5. Імпровізація дитяча.
6. Драматизація.

Тема 2.9. Презентація арт-педагогічного концерту.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Сам. Роб.	Конс.		Лекції	Практ.	Сам. Роб.	Конс.
РОЗДІЛ 1. АРТ-ПЕДАГОГІКА: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ										
Тема 1.1. Сутність і завдання арт-педагогіки	9	2	2	5						
Тема 1.2. – 1.3. Впровадження арт-педагогічних технологій в освітній процес	13	4	4	5						
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ І КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА										
Тема 2.1. Основні засоби мистецтва у логопедичному процесі	9	2	2	5						
Тема 2.2. Бібліотерапія, як засіб корекції мовленнєвих порушень у дошкільників та молодших школярів	9	2	2	5						
Тема 2.3.-2.4. Кінезіотерапія, як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	14	4	4	10						
Тема 2.5. Ізотерапія як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.	9	2	2	5						
Тема 2.6. Музикотерапія як засіб корекції мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.	9	2	2	5						
Тема 2.7.-2.8. Імаготерапія як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.	16	4	2	10						
Тема 2.9. Презентація арт-педагогічного концерту.	32		2	28	2					
Усього годин	120	22	22	72	2					

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Белогурова, М. Арт-терапевтичний супровід дошкільників / Марина Белогурова // Психолог дошкілля. – 2013. – № 4. – С. 1–16.
2. Борщаговська Т. Театралізовані ігри як засіб розвитку творчих здібностей дошкільнят / Т. Борщаговська // Палітра педагога. – 2003. – № 1. – С. 21.
3. Бреусенко-Кузнецов, О. Застосування казки в контексті групової арт-терапії / О.Бреусенко-Кузнецов // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 15–20.

4. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом / М. Власюк // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 7/8. – С. 90.
5. Вознесенська, О. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї / О. Вознесенська, М. Сидоркіна // Психолог. Шкільний світ. – 2008. – № 1. – С. 24–26.
6. Вознесенська, О. Арт-терапії сім'ї / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 9–14.
7. Вознесенська, О. Особливості арт-терапії як методу / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 5–8.
8. Вознесенська, О. Простір арт-терапії: можливості й перспективи : Друга міждисциплінарна науково-практична конференція / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 2–4.
9. Вознесенська, О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення / Ольга Вознесенська // Психолог. – 2011. – № 17. – С. 3–5.
10. Волошина, М. Арт-терапія у роботі зі студентами в період адаптації до навчання / Марія Волошина // Психолог. Шкільний світ. – 2013. – № 13/14. – С. 107–112.
11. Деркач, О. Є. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів / О. Є. Деркач, М. Вацьо // Рідна школа. – 2005. – № 12. – С. 54–56.
12. Дмитрієва, Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога : [в дошкільному дитячому закладі] / Людмила Дмитрієва // Психолог дошкілля. – 2014. – № 8. – С. 31–41.
13. Дутчак, У. Арт-терапія як засіб естетичного виховання підлітків / У. Дутчак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / редкол.: А. Вихрущ, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін.] – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – № 5. – С. 134–139.
14. Животенко, Л. Арт-терапія : популярні методи в роботі психолога / Леся Животенко // Психолог дошкілля. – 2016. – № 1. – С. 26–27.
15. Животенко, Л. Арт-терапія як інноваційна технологія у позашкільному навчальному закладі / Леся Животенко // Психолог дошкілля. – 2016. – № 1. – С. 4–8.
16. Животенко, Л. Я – скарб : авторська арт-терапевтична методика / Леся Животенко // Психолог дошкілля. – 2016. – № 1. – С. 28–30.
17. Золотоверх В. Ігротерапія як засіб подолання порушень у дітей з особливостями психофізичного розвитку / В. Золотоверх // Дефектологія. – 2004. – № 4. – С. 18–22.
18. Іванюк, Н. «Кольорові казки» лікують, розвивають, розважають : [кольоротерапія] / Наталя Іванюк // Дошкільне виховання. – 2012. – № 2. – С. 16–17.
19. Кваша, Т. Ми до тебе, казко, в гості завітали : розвивальне заняття з використанням арт-терапії / Тетяна Кваша // Психолог дошкілля. – 2014. – № 5. – С. 36–38.
20. Кондрицька, О. І. До проблеми особистісно-орієнтованого виховання дитини засобами арт-терапії / О. І. Кондрицька // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – 2004. – Вип. 12. – С. 41–46.
21. Кравченко А. І. Арттерапія та артпедагогіка в логопедичній роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. І. Кравченко, В. А. Литвиненко – Суми : 2012. – 130 с.
22. Кравченко А. І., Зелінська К. О. Застосування засобів арттерапії у роботі з дітьми молодшого шкільного віку, що мають відхилення інтелектуального розвитку : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – Суми, 2013. – 177 с.
23. Краснікова, Н. І. Казка та малюнок у житті дитини / Н. І. Краснікова // Психологічна газета. – 2006. – № 20. – С. 13–14.
24. Крыжко, Г. Ю. Танцевальная терапия в работе практического психолога / Г. Ю. Крыжко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2014. – № 9. – С. 10–15.
25. Ленів З.П. Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / З. П. Ленів. – Київ, 2002. – 273 с.

26. Литвиненко В. А. Основи арт-терапії: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, перероблене і доповнене / В.А.Литвиненко – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – 140 с
27. Полякова, Н. Корекція емоційно-поведінкових розладів засобами музичної терапії / Н. Полякова // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 27–31.
28. Рибак, О. Арт-терапія в роботі з розумово відсталими дітьми / Ольга Рибак, Євгенія Пархомчук, Тетяна Шлапацька // Дефектолог. – 2015. – № 4. – С. 7–9.
29. Скар, О. Арт-терапевтична техніка «колаж» у роботі психолога / О. Скар // Психолог. Шкільний світ. – 2009. – № 9. – С. 12–14.
30. Скорченко, Ю. Арт-терапія – профілактика емоційних і психологічних негараздів / Ю. Скорченко // Мистецтво та освіта. – 2006. – № 1. – С. 62–63.
31. Сорока, О. В. Арт-терапія як засіб корекції важковиховуваності молодших школярів-вихованців притулку для неповнолітніх / О. В. Сорока // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / гол. ред. Г. Терещук ; редкол.: Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – № 4. – С. 177–183.
32. Теаралізована діяльність дошкільників. Художньо-естетичний розвиток. /Упор. Л.А.Шик. – Х. : Вид. Група “Основа”, 2011. – 176 с.

Додаткова:

1. Галамейко, Н. Мелодія душі : арт-терапевтичний клуб для педагогів ДНЗ / Наталія Галамейко // Психолог дошкілля. – 2014. – № 2. – С. 18–21. .
2. Бернацька, О. Виховання самостійної особистості засобами філіо-арт-терапії / О.Бернацька // Психолог. Шкільний світ. – 2010. – № 16. – С. 3–7.
3. Галіцина, Л. Корекція страхів : [цикл занять методами арт-терапії] / Людмила Галіцина // Психолог. – 2015. – № 17/18. – С. 60–68. – Бібліогр. в кінці ст.
4. Галіцина, Л. Методика «Витинанка «Дерево»: відчуй силу роду : [арт-терапія] / Людмила Галіцина // Психолог. Шкільний світ. – 2011. – № 32. – С. 25–29.
5. Горбова, С. А. Музикотерапія. Досвід чи інновація? / С. А. Горбова // Логопед. – 2012. – № 12. – С. 10–13.
6. Грищенко, Н. Досвід використання арт-терапії у роботі з дітьми-жертвами домашнього насильства / Наталія Грищенко // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 квіт. 2014 р. / ТНПУ ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереоарт], 2014. – С. 528–531. – Бібліогр. в кінці ст.
7. Деркач, О. Арт-терапія на допомогу школі / О. Деркач // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 2. – С. 25–28.
8. Куртішова, І. Арт-терапія для дітей : майстер-клас для педагогів / Інга Куртішова // Психолог дошкілля. – 2015. – № 7. – С. 24–26.
9. Михайлова, І. В. Особливості використання методів арт-терапії в психокорекції турботи про себе в ранній юності / І. В. Михайлова // Практична психологія та соціальна робота. – 2014. – № 7. – С. 40–43.
10. Оденцова, В. М. Використання символ-драми й арт-терапії у подоланні дитячих страхів / В. М. Оденцова // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2010. – № 4. – С. 13–22.
11. Осадчук, Л. «Швидка допомога» : мистецтво оригамі / Л. Осадчук // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 41. – С. 28–30.
12. Осадчук, Л. Спосіб життя оригамі. Оригамі в педагогіці й арт-терапії / Л. Осадчук // Психолог. – 2007. – № 18/19. – С. 39–43.
13. Павленко, Л. П. Казки і поезії у житті дитини або джерела дитячої творчості і саморозвитку особистості / Л. П. Павленко // Бібліотечка вчителя початкової школи. – 2006. – № 1. – С. 1–9.

14. Підлипна, Л. В. Психотерапія мистецтвом : програма з основ арт-терапії / Л.В.Підлипна // Психологічна газета. – 2008. – № 5. – С. 10–32.
15. Секрети внутрішньої гармонії / автор-укладач Л. В. Туріщева // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 14. – С. 20-2–20-5 [вкладка].

**8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

Мультимедійні презентації до лекційних занять(відповідно теми), олівці, фарби, аркуші паперу, ляльки лялькового театру.